

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

วิเคราะห์คุณค่าของการถวายทานที่ปรากฏในคัมภีร์อานิสงส์สลาภัตลันนา

ANALYZE THE VALUE OF OFFERINGS THAT APPEAR IN THE MERIT SCRIPTURES OF
SALAKBHAT IN LANNA

พระฉัตรมงคล อภินันโท (กาศรี) / Phrachatmongkon Apinanto (Kabsri)

พระมหาอินทรวังค์ PhraMaha Inthawong Issarapani

ไพรินทร์ ณ วันนา Phrairin Na Wanna

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lamphun Sangha College

TayChatmongkon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสลาภัตในพระพุทธศาสนา พบว่า การถวายทานสลาภัตเป็นประเพณีเก่าแก่ที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาตั้งปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ได้กล่าวเอาไว้ว่า ในสมัยพุทธกาลขณะที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเสด็จประทับอยู่ ณ กรุงราชคฤห์ ในเวลานั้นเกิดข้าวยากหมากแพงขึ้นทำให้ผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่สามารถถวายสังฆัตทานได้ จึงได้พากันคิดจะถวายตามความสามารถที่ตนพอจะกระทำได้ ครั้งนั้นภิกษุทั้งหลายนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระผู้มีพระภาคเจ้า พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตให้พระสงฆ์รับภัตไว้ 7 อย่าง คือ 1. สังฆัต 2. อุเทศัต 3. นิมนตัต 4. สลาภัต 5. ปักขิภัต 6. อุโปสถัต 7. ปฏิกปาชิกิภัต ในจำนวนภัตทั้ง 7 อย่างนั้น สลาภัตจัดอยู่ในอันดับที่ 4 ที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตและอีกหนึ่งเหตุการณ์ที่มีผลต่อคติความเชื่อของชาวล้านนาไทย ในเรื่องของอานิสงส์การถวายทานสลาภัตก็คือ เรื่องของนางยักษิณี ผู้กลับใจหลังจากได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า และได้หันมาเลื่อมใสพระพุทธศาสนาด้วยความสำนึกในบุญคุณ นางยักษิณีจึงนำเอาเครื่องใช้สิ่งเวทย์ต่างๆ มาทำเป็นสลาภัต โดยให้พระสงฆ์กระทำการจับตามเบอร์ด้วยหลักของอุโปโลกนกรรม คือ ของที่ถวายมีทั้งของมีราคามาก ราคาน้อย พระสงฆ์องค์ใดได้ของมีค่าน้อยก็อย่าเสียใจให้ถือว่า เป็นโชคของตน ซึ่งการถวายแบบจับสลากของนางยักษิณีในครั้งนี้นับเป็นครั้งแรกแห่งประเพณีการทำบุญสลาภัต หรือ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567
เป็นปฐมเหตุรูปแบบการจัดถวายทานสลากในสมัยพุทธกาล และได้มีการเผยแพร่ประเพณีเหล่านี้ได้
สืบทอดกันมาถึงปัจจุบันนี้

คำสำคัญ : คุณค่า, ถวายทาน, สลากภัต

Abstract

This research article has three objectives: 1. To study the history of Salakbhat in Buddhism. It was found that giving alms to Salakbhat is an ancient tradition that occurred in Buddhism, as shown in the Tripitaka which states that During the Buddha's time, while the Lord Buddha was residing in Rajagaha, at that time there was a famine which made believers in Buddhism unable to offer alms to the Sangha. So they thought of donating according to their ability to do so. At that time the monks brought the matter to the Lord Buddha. The Buddha therefore allowed the monks to receive 7 types of food: 1. Sangkhabhat 2. Udesabhat 3. Nimanthabhat 4. Salakbhat 5. Pakkhibhat 6. Uposathabhat 7. Patikpakhikabhat among the number of meals. Of these 7 things, Salakbhat is ranked 4th in what the Lord Buddha has allowed. And another event that affects the beliefs of the Lanna Thai people. In terms of the merits of donating lottery food, it is The story of Nang Yakshinee People who repent after listening to the teachings of the Buddha and turned to Buddhism out of gratitude Lady Yakshini then brought various utensils for sacrifice. Let's make it into a lottery. By having the monks catch numbers according to the principle of upalaka karma, that is, the offerings include both high-priced and low-priced items. Any monk who receives something of little value should not be sad; it is considered to be his luck. Drawing the lottery of Nang Yaksini this time is the first time in the tradition of making merit in the lottery. Or is it the origin of the pattern of lottery offerings during the Buddha's time? And these traditions have been spread and passed down to the present day.

Keywords : Value, Offering, Lottery

บทนำ

อาณาจักรล้านนาคือ ราชอาณาจักรของชาวไทยในอดีตที่ตั้งอยู่บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยตลอดจนถึงสิบสองปันนา เช่น เมืองเชียงใหม่ (จังหวัด) มณฑลยูนนาน ภาคตะวันออกของพม่า ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน ซึ่งมีเมืองเชียงตุงเป็นเมืองเอก ฝั่งตะวันตกแม่น้ำสาละวิน มีเมืองนายเป็นเมืองเอกฝั่งไทยอาณาจักรล้านนากลุ่มชนชาวภาคเหนือตอนบน หรือที่เรียกกันว่า ดินแดนล้านนา ในอดีตนั้น ซึ่งประกอบไปด้วย 8 จังหวัด คือ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง เชียงราย แพร่ น่าน และพะเยา เป็นต้น และได้มีวิวัฒนาการสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องจนมีภาษาพูด ภาษาเขียน ตัวหนังสือ ประเพณี วัฒนธรรม และอารยธรรมที่เป็นของตนเอง ตลอดไปถึงรูปแบบพิธีกรรมทางศาสนาโดยส่วนใหญ่ของชาวภาคเหนือล้านนาจะมีรูปแบบเป็นการผสมกันระหว่างพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ แต่อย่างไรก็ตามความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาของชาวล้านนาก็ยังเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับสังคมพระพุทธศาสนาโดยทั่วไปคือ เป็นการยึดถือเรื่อง กฎแห่งกรรม อานิสงส์ ผลบุญกุศลตามหลักพระพุทธศาสนา

สิ่งสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาได้มีความเจริญรุ่งเรือง และมีความมั่นคงในอาณาจักรทางล้านนาได้ ส่วนหนึ่งก็มาจากที่ในสมัยพุทธศักราช 2020 ได้ทำการทำสังคายนาพระไตรปิฎก ครั้งที่ 8 ขึ้น ณ วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) โดยมีพระธัมมทินมหาเถระเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และมีพระเจ้าสิริธรรมจักรวรรดิติลกราชาธิราช (ติโลกราช) ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ฝ่ายบ้านเมือง โดยทำอยู่ 1 ปี จึงเสร็จสิ้น และยังได้ทำการจารึกพระไตรปิฎกแจกจ่ายไปยังวัดต่าง ๆ ในอาณาจักรล้านนาครั้งนั้น เพื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นมูลเหตุทำให้พระภิกษุสงฆ์ และคฤหัสถ์ที่มีความสนใจได้ทำการศึกษาค้นคว้าและถ่ายทอดต่อ ๆ กันออกมาในรูปแบบของตำราเป็นวรรณกรรมของพระพุทธศาสนา ซึ่งวรรณกรรมแต่ละเรื่องล้วนแล้วแต่มีความสำคัญทางด้านศาสนา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่ติดตามที่ทำให้เราได้ทราบถึงความเป็นมาและประวัติศาสตร์ของสังคมไทยในล้านนาได้เป็นอย่างดี

วรรณกรรมพระพุทธศาสนาในล้านนาได้แสดงออกถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา และสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย และเนื้อหาสาระวรรณกรรมส่วนใหญ่ได้มุ่งเน้นไปที่การอบรมบ่มเพาะคุณธรรมให้เกิดขึ้น และมีการจารึกด้วยภาษาบาลีที่เขียนด้วยอักษรภาษาล้านนา ซึ่งในบรรดาวรรณกรรมเรื่องของอานิสงส์ และคัมภีร์ที่ใช้เทศน์ในเทศกาลต่าง ๆ ของล้านนานั้นได้เป็น

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”

“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ส่วนสำคัญในฐานะที่เป็นฐานความเชื่อของการเขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในถิ่นล้านนาขึ้น และสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ได้เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรม จารีตประเพณี คติความเชื่อ และวิถีการปฏิบัติขั้นพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนาของชาวล้านนา ซึ่งเป็นองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นมา แนวคิด และหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยองค์ความรู้ที่มีผลต่อการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และค่านิยมต่างๆ ที่ผ่านกระบวนการระหว่างความรู้ในทางพระพุทธศาสนา และความเชื่อในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวนี้ได้ผ่านกระบวนการเชื่อมโยงเข้ากับหลักความคิด และแนวทางแห่งการปฏิบัติที่นำไปสู่การสร้างกฎเกณฑ์ทางสังคม วัฒนธรรม โดยมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อของการสร้างประเพณีต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมล้านนา

ประเพณีหนึ่งที่ชาวล้านนาได้ให้ความสำคัญ และได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ คือ ประเพณีการถวายทานสลากภัต โดยประเพณีนี้ได้มีชื่อที่เรียกแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นบางแห่งว่า กินก้วยสลาก บางแห่งเรียก กินสลาก บางแห่งว่า ตานก้วยสลาก แต่สุดท้ายแล้วก็มีความมุ่งหมายไปในจุดประสงค์เดียวกันคือ เป็นประเพณีที่เน้นการให้ทานแบบไม่เจาะจงในการทำบุญของชาวล้านนาไทย ซึ่งประเพณีการถวายทานสลากภัตเป็นประเพณีเก่าแก่ที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา ดังปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ได้กล่าวเอาไว้ว่า ในสมัยพุทธกาลขณะที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเสด็จประทับอยู่ ณ กรุงราชคฤห์ ในเวลานั้นเกิดข้าวยากหมากแพงขึ้นทำให้ผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่สามารถถวายสังฆภัตตาหารได้ จึงได้พากันคิดจะถวายตามความสามารถที่ตนพอจะกระทำได้ ครั้นนั้นภิกษุทั้งหลายนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระผู้มีพระภาคเจ้า พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตให้พระสงฆ์รับภัตไว้ 7 อย่าง คือ 1. สังฆภัต 2. อุเทศภัต 3. นิมนตภัต 4. สลากภัต 5. ปักขิภัต 6. อุโปสถภัต 7. ปฏิกปาชิกภัต ในจำนวนภัตทั้ง 7 อย่างนั้น สลากภัตจัดอยู่ในอันดับที่ 4 ที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตและอีกหนึ่งเหตุการณ์ที่มีผลต่อคติความเชื่อของชาวล้านนาไทย ในเรื่องของอานิสงส์การถวายทานสลากภัตรก็คือ เรื่องของนางยักษิณี ผู้กลับใจหลังจากได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า และได้หันมาเลื่อมใสพระพุทธศาสนาด้วยความสำนึกในบุญคุณ นางยักษิณีจึงนำเอาเครื่องใช้สิ่งต่างๆ มาทำเป็นสลากภัต โดยให้พระสงฆ์กระทำการจับตามเบอร์ด้วยหลักของอุปโลกนกรรม คือ ของที่ถวายมีทั้งของมีราคามาก ราคาน้อย พระสงฆ์องค์ใดได้ของมีค่าน้อยก็อย่าเสียใจให้ถือว่า เป็นโชคของตน ซึ่งการถวายแบบจับสลากของนางยักษิณีในครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกแห่งประเพณีการทำบุญ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567 สลากภัต หรือเป็นปฐมเหตุรูปแบบการจัดถวายทานสลากในสมัยพุทธกาล และได้มีการเผยแพร่ ประเพณีเหล่านี้ได้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้

ประเพณีการทำบุญถวายทานสลากภัต ซึ่งได้ยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลายาวนาน เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลตามแต่จุดประสงค์ของผู้ทำบุญในล้านนา เช่น ทำบุญให้กับผู้ล่วงลับ หรือให้กับตนเองไว้ในภพภาคหน้า หรือให้กับเทวดาฟ้าดิน ตลอดจนถึงเจ้ากรรมนายเวร โดยจะนิยมเริ่มทำกันในช่วงกลางพรรษาในราวปลายเดือน สิงหาคม กันยายน ตุลาคม และจะนิยมทำบุญถวายทานกันมากในช่วงเดือนกันยายน หรือราววันเพ็ญเดือนสิบสองเหนือ และสิ้นสุดในเดือนเกียงดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดลำพูน ได้มีการจัดประเพณีถวายทานสลากภัตกันทั้งจังหวัด โดยจะเริ่มที่ วัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร เป็นลำดับแรกก่อน ประเพณีการถวายทานสลากภัต หรือเรียกตาม ภาษาพื้นถิ่นว่า “การทำบุญทานกัวยสลาก” เป็นประเพณีประจำปีที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัย โบราณ โดยจะเริ่มต้นให้มีการจัดประเพณีดังกล่าวขึ้นที่วัดพระธาตุหริภุญชัยเป็นแห่งแรก เนื่องจาก เป็น พระอารามหลวงชั้นเอก โดยกำหนดเอาวันเดือน 12 เหนือเพ็ญ หลังจากนั้นแล้วหัววัดอื่น ๆ ใน จังหวัดลำพูนจึงจะทยอยจัดต่อเนื่องกันไป

ประเด็นที่สำคัญของการศึกษาประเพณีการถวายทานสลากภัตของชาวล้านนานั้นถือ ได้ว่าเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งทางพระพุทธศาสนาที่บรรพชนได้ทำการสืบทอดอนุรักษสืบสานมาอย่าง ยาวนานตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความสามัคคีเพราะเหตุที่มนุษย์มีความต้องการ ความสัมพันธ์ที่ดีในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะอย่างสันติสุข เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัวไปจนถึงสังคม หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในสังคมไทยได้อย่างชัดเจน ประการแรกก็คือ หลักของการให้ทาน เพราะเป็นการแสดงถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่พึงพาอาศัย ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งสามารถสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างวงศาคณาญาติ และกลุ่มคนในสังคมให้มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เพื่อเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่การดำรงชีวิต ในชุมชน ฉะนั้นประเพณีการถวายทานสลากภัตของชาวล้านนาถือได้ว่ามีอิทธิพลอย่างหนึ่งที่สามารถ ผูกมิตรไมตรีรวมน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นได้ในสังคมล้านนาไทยได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในเรื่องของการศึกษาการถวายทานสลากภัต เริ่มต้นแต่ ประวัติความเป็นมาของสลากภัตในทางพระพุทธศาสนา ตลอดไปจนถึงการศึกษาอิทธิพล และคุณค่าของ อานิสงส์การให้ทานสลากภัต พร้อมทั้งทำการวิเคราะห์คตินิยมที่ปรากฏในคัมภีร์อานิสงส์สลากภัตใน

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ล้านนามีหลักธรรมใดบ้าง เพื่อที่จะได้นำเอามาเป็นแบบอย่างในการสั่งสอนประชาชนทั้งหลาย และ ยังเป็นการช่วยส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของประเพณีการถวายทานสลากภัตให้อยู่ควบคู่กับสังคมไทยใน ล้านนาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสลากภัตในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาคัมภีร์อานิสงส์สลากภัตในล้านนา
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของการถวายทานที่ปรากฏในคัมภีร์อานิสงส์สลากภัตล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ความเชื่อและคตินิยมที่ปรากฏในคัมภีร์อานิสงส์สลากภัตในล้านนา ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) พร้อมกับการใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกใช้การศึกษาวินิจฉัยเชิงคุณภาพเนื่องมาจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษามุ่งไปที่การสัมภาษณ์มุมมองของผู้ให้ข้อมูลหลักที่มี ประสบการณ์จริง โดยมีวิธีการศึกษาวินิจฉัยดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับเรื่องความเชื่อและคตินิยมที่ปรากฏในคัมภีร์อานิสงส์สลากภัตในล้านนา
- 2) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของสลากภัตในพระพุทธศาสนา และอิทธิพลคุณค่าของสลากภัต พร้อมกับคตินิยมที่ปรากฏในคัมภีร์อานิสงส์สลากภัตในล้านนาต่อไป

ผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของสลากภัตในพระพุทธศาสนา พบว่า การถวายทาน สลากภัตเป็นประเพณีเก่าแก่ที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาดังปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ได้กล่าว เอาไว้ว่า ในสมัยพุทธกาลขณะที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเสด็จประทับอยู่ ณ กรุงราชคฤห์ ในเวลานั้น

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”

“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

เกิดข้าวยากหมากแพงขึ้นทำให้ผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่สามารถถวายสังฆภัณฑ์ได้ จึงได้พากันคิดจะถวายตามความสามารถที่ตนพอจะกระทำได้ ครั้งนั้นภิกษุทั้งหลายนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระผู้มีพระภาคเจ้า พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตให้พระสงฆ์รับภัตไว้ 7 อย่าง คือ 1. สังฆภัต 2. อุเทศภัต 3. นิมนตภัต 4. สลากภัต 5. ปักขิภัต 6. อุโปสถภัต 7. ปฏิปักษ์ภัต ในจำนวนภัตทั้ง 7 อย่างนั้น สลากภัตจัดอยู่ในอันดับที่ 4 ที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาต และอีกหนึ่งเหตุการณ์ที่มีผลต่อคติความเชื่อของชาวล้านนาไทย ในเรื่องของอานิสงส์การถวายทานสลากภัตรก็คือ เรื่องของนางยักษิณี ผู้กลับใจหลังจากได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า และได้หันมาเลื่อมใสพระพุทธศาสนาด้วยความสำนึกในบุญคุณนางยักษิณีจึงนำเอาเครื่องใช้สิ่งต่างๆ มาทำเป็นสลากภัต โดยให้พระสงฆ์กระทำการจับตามเบอร์ด้วยหลักของอุโปโลคนกรรม คือ ของที่ถวายมีทั้งของมีราคามาก ราคาน้อย พระสงฆ์องค์ใดได้ของมีค่าน้อยก็อย่าเสียใจให้ถือว่า เป็นโชคของตน ซึ่งการถวายแบบจับสลากของนางยักษิณีในครั้งนี้นับเป็นครั้งแรกแห่งประเพณีการทำบุญสลากภัต หรือเป็นปฐมเหตุรูปแบบการจัดถวายทานสลากในสมัยพุทธกาล และได้มีการเผยแพร่ประเพณีเหล่านี้ได้สืบทอดกันมาถึงปัจจุบันนี้

2. คัมภีร์อานิสงส์สลากภัตในล้านนา พบว่า โดยสลากภัตนับเนื่องในสังฆทานที่มีอานิสงส์มาก เพราะถือว่าแม้จะตั้งสลากถวายกับพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่จับสลากได้ ย่อมเท่ากับถวายกับพระสงฆ์ทั้งหมด เพราะสลากที่จับนั้นพระสงฆ์ทุกรูปในอารามนั้นมีสิทธิ์ได้ นอกจากนั้นสลากภัตยังเป็นหลักการในพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเท่าเทียมกันและสร้างความเป็นอันหนึ่งเดียวกันแก่คณะสงฆ์ มีดังนี้ 1. ผู้ทำบุญสบายใจที่ได้นำพืชผลที่ตนลงแรงปลูกมาทำบุญ 2. เป็นการบำรุงพระพุทธศาสนา โดยถวายภัตตาหาร ผลไม้ เครื่องไทยธรรมแก่พระภิกษุสามเณร ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบให้เป็นการกำลังใจสืบพระพุทธศาสนาต่อไป 3. เป็นการส่งเสริมการเกษตร โดยแพร่พันธุ์ผลไม้พันธุ์ดี อันได้มาจากการถวายสลากภัต 4. เป็นการปลูกฝังคุณธรรม คือขจัดความเห็นแก่ตัว โดยเลือกสิ่งที่ดีที่สุดมาทำบุญ นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะและเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนอีกด้วย ในปัจจุบันการถวายสลากภัต จัดว่าเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตย เพราะเป็นการถวายโดยไม่เจาะจง 6. เป็นการรักษาประเพณีอันดีงามให้สืบทอดต่อไป

3. วิเคราะห์คุณค่าของการถวายทานที่ปรากฏในคัมภีร์อานิสงส์สลากภัตล้านนา พบว่า

1) คุณค่าด้านการถวายทาน

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา คุรบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษ ญาติ พี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว สอนให้ลูกหลานมีความกตัญญู กตเวที ต่อผู้มีพระคุณ ทั้งนี้การทำบุญที่ไม่จำเพาะเจาะจงพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่ง เป็นการขจัดซึ่งความเห็นแก่ตัว การขจัดซึ่งกิเลส ที่เรียกว่า อคติ (ความลำเอียง) พระภิกษุสามเณรที่มารับสลากเองก็ไม่มีซึ่งความยึดติด เพราะสลากที่นำมาถวายนั้นแตกต่างหลากหลาย ประเพณีสลากภัตถือเป็นงานบุญใหญ่ที่ต้องอาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจกันของคนในหมู่บ้าน สังคม ซึ่งย่อมนำมาซึ่งความสามัคคีปรองดอง ประเพณีสลากภัตจะจัดขึ้นในช่วงของการเข้าพรรษา หรือช่วงพักระหว่างการทำนา เกษตรกรรม พระภิกษุสามเณรจำพรรษายังวัดที่แน่นอน ชาวบ้านก็ว่างเว้นจากกิจการงาน ผลผลิตทางการเกษตรออกผลผลิต จึงเป็นช่วงเวลาที่มีความเหมาะสมในการทำบุญ การถวายสลากภัตยังเป็นการบำเพ็ญบุญกุศลอันบริสุทธิ์ด้วยการบริจาคภัตตาหารและบริวารอันควรแก่ความจำเป็น เพื่อทำนุบำรุงพระภิกษุให้สามารถดำรงชีพและสืบพระพุทธศาสนาต่อไป

2) คุณค่าด้านการมีส่วนร่วมในการถวายทานสลากภัต

การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการหนึ่งในการสร้างความร่วมมือของผู้คน อันเป็นการร่วมกันประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อสนองตอบความต้องการของตนเองและของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในทางสังคมนั้น โดยส่วนมากแล้วเป็นการมีส่วนร่วมเพื่อทั้งประโยชน์ของตนเองและผู้อื่นด้วย

การมีส่วนร่วมในการถวายทานสลากภัตนั้น เป็นการมีส่วนร่วมในการทำบุญ โดยที่รูปแบบของการมีส่วนร่วมนั้นไม่ได้อิงอาศัยหลักการหรือทฤษฎีการมีส่วนร่วมใดเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เป็นการมีส่วนร่วมด้วยจิตใจที่เป็นบุญ และเพื่อเป็นการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ ผ่านการทำบุญต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทั้งฝ่ายพุทธจักรและฝ่ายอาณาจักร

3) คุณค่าด้านการอนุรักษ์ประเพณีสลากภัต

การทำบุญทานสลากภัต นับเป็นประเพณีที่สำคัญของล้านนาไทยประการหนึ่ง เนื่องจากค่านิยมที่สืบทอดทำมาแต่โบราณจนกลายเป็นประเพณีสืบมาช้านาน ประเพณีถวายสลากภัต หรือประเพณีถวายเข้าสลาก หรือ กินก๋วยสลากนั้น ทำกันมาตั้งแต่เดือน 12 เหนือเพ็ญ เรื่อยมาจนถึงต้นเดือนยี่เหนือ คือช่วงเดือน 11 – 12 ของภาคกลาง ชาวบ้านจะนำพืชผลมาถวายเป็นก๋วยสลาก นิมนต์พระสงฆ์จากวัดใกล้เคียงมารับไทยทานสลาก ซึ่งศรัทธาประชาชนร่วมกันนำมาถวาย การอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมอย่างแท้จริงนั้น ไม่ได้มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการมากนัก ทั้งนี้เพราะความเป็นสมัยใหม่ได้เข้ามาครอบงำประเพณีถวายทานสลากภัตเกือบหมดสิ้น สังเกตได้จากรูปแบบ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

การจัดงานและการถวายทานที่มีความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย รวมทั้งการนำเอาวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยก็เป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้การอนุรักษ์ประเพณีแบบดั้งเดิมนั้นไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร การอนุรักษ์ประเพณีถวายทานสลากภัตจึงเป็นแนวทางแบบบูรณาการที่ต้องรักษาทั้งรูปแบบประเพณีแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่เข้าด้วยกัน รวมถึงการสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในประเพณีสลากภัตที่ถูกต้อง โดยความร่วมมือทั้งทางวัดและภาคส่วนราชการ ประเพณีสลากภัตเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนานแล้ว ปัจจุบันพอถึงช่วงเทศกาลหรือประเพณีก็จะมีผู้มาร่วมทำบุญกันเป็นประจำทุกปี ปัจจุบันบ้านเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ในฐานะเจ้าอาวาสและเจ้าคณะจังหวัดก็ไม่ได้นิ่งดูตายเกี่ยวกับเรื่องการรักษา และอนุรักษ์ประเพณีเหล่านี้ให้อยู่สืบไปตราบนานเท่านาน โดย

1. ขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรมตลอดทั้งปีของวัดไว้ด้านหน้าวัด เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้มาทำบุญได้ทราบ
2. ให้นโยบายทางจังหวัดเพื่อให้เห็นความสำคัญของประเพณี
3. ให้นโยบายแก่คณะสงฆ์ให้การเผยแผ่วัฒนธรรมประเพณีโดยการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม
4. เชิญชวนหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม
5. การสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมชุมชนในท้องถิ่น โดยยึดวัดเป็นต้นแบบ

อภิปรายผลการวิจัย

ประวัติความเป็นมาของสลากภัตในพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนิเวศน์คุณากร ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการทำบุญสลากภัตวัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีการทำบุญสลากภัต เป็นงานบุญประเพณีปฏิบัติที่พุทธศาสนิกชนชาวตากฟ้าได้ถือปฏิบัติมาในทุก ๆ วัด ตั้งแต่ในอดีตหลายสิบปีมาแล้ว คือ “บุญสลากภัต” ประเพณีการทำบุญสลากภัตวัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์มีการสืบสานประเพณีอันดีงามในเรื่องของการทำบุญสลากภัต เป็นที่แรก ๆ ในจังหวัดที่มีการรักษาประเพณีการทำบุญสลากภัตตามแนวทางที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังมีการวางรูปแบบของการทำบุญสลากภัตให้มีความโดดเด่นจนเป็นที่รู้จักของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

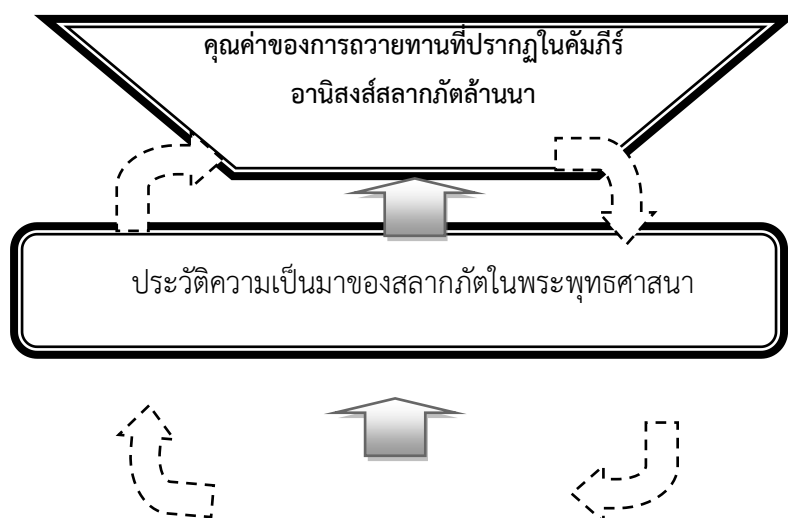
สังคมของประเทศไทย โดยมีเจ้าอาวาสวัดตากฟ้า พระอารามหลวงองค์ปัจจุบัน เป็นผู้ริเริ่มสนับสนุน และส่งเสริมให้มีประเพณีบุญสลากภัตเป็นประจำทุกปีมาจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งมีสภาวัฒนธรรมอำเภอตากฟ้าเป็นผู้ประสานงาน และได้รับความร่วมมือจากชาวตากฟ้าทุกคน กิจกรรมในงานประเพณีบุญสลากภัตของวัดตากฟ้า พระอารามหลวง มีการจัดการต่าง ๆ ในส่วนต่าง ๆ ตั้งแต่ก่อนเริ่มงานดำเนินงาน และเสร็จสิ้นการจัดงานอย่างเป็นระบบอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ เป็นกระบวนการการจัดทำแบบลงตัวเพื่ออำนวยความสะดวก และภาครัฐก็มีส่วนในการจัดการในหน้าที่ต่าง ๆ ของงานซึ่งให้สอดคล้องในหน้าที่ต่าง ๆ ที่ทางประเพณีสลากภัตเพราะมิใช่ประเพณีใหญ่โตแบบตรุษหรือสารทเพื่อถวายสำหรับอาหารแก่งสังข์ และทำให้มีความสวยงามวิจิตรสวยงามใสในคู่หาบ การถวายแบบไม่เจาะจงโดยการจับสลากเพื่อให้สงฆ์มีการรับแบบที่ไม่มีการเลือกได้แต่เป็นการจับเพื่อให้ได้ว่าจะได้สำหรับไหน

คัมภีร์อานิสสสลากภัตในลันนาสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจักรกฤษณ์ ฐิตสุธี ได้ทำการวิจัยเรื่อง งานประเพณีบุญสลากภัตกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของชาวตากฟ้า อำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า บริบทของงานประเพณีบุญสลากภัต พบว่า เป็นกิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชน การสนทนาหรือประชุม การเข้าร่วมทำกิจกรรมของประเพณีงานบุญสลากภัต และสืบสานประเพณีสลากภัต การวิเคราะห์งานประเพณีงานบุญสลากภัตอำเภอดากฟ้ากับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม พบว่า เป็นการแสดงออกซึ่งกิจกรรมความร่วมมือของบุคคลในสังคม กิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรภาคีเพื่อให้ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบการเสนอปรับปรุงพัฒนา ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง และแนวทางในการพัฒนางานประเพณีบุญสลากภัตกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม โดยบูรณาการตามหลักพุทธธรรม พบว่า การมีส่วนร่วมตามหลักอภิธานิยธรรมมีบทบาทสำคัญและเป็นพื้นฐานในกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นต้นว่า การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน การมีความพร้อมเพรียงกันลุกขึ้นแก้ไขปัญหา การยึดมั่นในหลักและอุดมการณ์ที่จะพัฒนางานบุญสลากภัตวัดตากฟ้า การเคารพนับถือปราชญ์หรือผู้นำในบ้านเมือง การร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีงาม และการดำรงรักษาความผาสุกและความพอเพียงให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

วิเคราะห์คุณค่าของการถวายทานที่ปรากฏในคัมภีร์อานิสงส์สลากภัตลันนา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระบุญชุม วชิโร ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์บุพพเปตพลี : ตามประเพณีตานก๋วยสลาก ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีตานก๋วยสลากของชาวเหนือเป็นการทำบุญ ตามแบบอย่างบุพพเปตพลี เป็นประเพณีของชาวเหนือ ประเพณีทำบุญเช่นนี้ ภาคใต้ เรียกว่าสารทเดือน 10 ซึ่งเปรต ภาคกลางเรียกว่าสารทไทย ภาคอีสานเรียกว่าทำบุญข้าวสาก เป็นต้น หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีคือกตัญญูกตเวทิตาธรรม, สังคหัตถุ, บุญกิริยาวัตถุ, และสามัคคีธรรม อันเป็นเครื่องแสดงออกถึงความกตัญญูของผู้ถวายชนม์และตอบแทนท่าน ทั้งถือเป็นกิริยาวัตถุด้วย เป็นหลักสังคหัตถุที่เชื่อมสามัคคีระหว่างผู้มาทำบุญ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มารู้จักกันและคุ้นเคยกับภิกษุสามเณร เป็นสามัคคีธรรมทำให้เกิดสันติสุขในชุมชนนั้น

องค์ความรู้ใหม่

อิทธิพลและคุณค่า ด้านหลักธรรม ด้านวิถีชีวิต ด้านอานิสงส์ ด้านสังคมสันติสุข

สรุป และข้อเสนอแนะ

สลากภัตในพระพุทธศาสนาแต่เดิมในสมัยพุทธกาล เป็นภัตอย่างหนึ่งใน 7 ภัต ที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตไว้ในพระวินัยปิฎก ได้แก่ 1. สังฆภัต 2. อุเทศภัต 3. นิมนตภัต 4. สลากภัต 5. ปักขิต

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567
กัณฑ์ 6. อุปสัณห์ 7. ปฏิภาณกัณฑ์ ในจำนวนกัณฑ์ทั้ง 7 อย่างนั้น สลากกัณฑ์จัดอยู่ในอันดับที่ 4 ที่พระ
พุทธองค์ทรงอนุญาต

นอกจากที่ปรากฏในพระวินัยแล้ว ยังมีเรื่องที่ปรากฏในอรรถกถา ขุททกนิกาย ธรรมบท สรุปลง
ได้ว่า นางยักษิณีผู้หนึ่งได้ไล่ทำร้ายนางกุมาริที่อุ้มลูกน้อยมา ซึ่งเป็นผู้มีเวรต่อกันหลายชาติแล้ว นาง
กุมาริวิ่งเข้าไปขอความช่วยเหลือจากพระพุทธรูปที่เขตวันมหาวิหาร พระพุทธรูปได้ตรัสสอนนางทั้ง
สองว่า เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร นางยักษิณีได้ฟังแล้วจึงรับศีล 5 แล้วร้องให้ทูลพระพุทธรูป
ว่าจะไปหาภิกษุใดก็ได้ เพราะนางรับศีลเสียแล้ว นางกุมาริคิดสงสารจึงพานางยักษิณีไปอยู่ด้วย และ
ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูเป็นอย่างดี นางยักษิณีคิดตอบแทนคุณจึงเป็นผู้พยากรณ์บอกกล่าวเรื่องลม
ฟ้าอากาศ คือบอกให้นางกุมาริทำนาตามฤดูกาลที่นางพยากรณ์ จึงมีฐานะร่ำรวยขึ้น ผู้คนทั้งหลายจึง
สงสัยและไปถามนาง นางจึงบอกว่านางยักษิณีเป็นผู้บอกกล่าว ผู้คนจึงพากันไปขอให้นางยักษิณี
พยากรณ์ให้ตนบ้าง จนมีฐานะร่ำรวยไปตามๆ กัน ด้วยความสำนึกในบุญคุณ จึงพากันนำเอาเครื่อง
อุปโภคบริโภคอาหารการกินเครื่องใช้สังเวทเป็นอันมาก นางจึงนำมาทำเป็นสลากภัต โดยให้พระสงฆ์
กระทำการจับตามเบอร์ดด้วยหลักของอุปโลกนกรรม คือ ของที่ถวายมีทั้งของมีราคาแพง ราคาแพง
พระสงฆ์องค์ใดได้ของมีค่าน้อยก็อย่าเสียใจ ให้ถือว่าเป็นโชคของตนดีหรือไม่ดี การถวายแบบจับสลาก
ของนางยักษิณีนับเป็นครั้งแรกแห่งประเพณีทำบุญสลากภัต หรือทานสลากในสมัยพุทธกาล

ผลการวิจัยที่ได้สามารถใช้ให้เป็นประโยชน์ในแง่ของการส่งเสริมองค์ความรู้ด้านประเพณี
สลากภัต และการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการช่วยกันอนุรักษ์ประเพณีสลากภัตไว้ให้
อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา ตลอดจนการถ่ายทอดกระบวนการทางวัฒนธรรมด้านสลากภัต ให้ผู้ที่สนใจ
ทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชน วัด เพื่อให้ประเพณีสลากภัตคงอยู่คู่
ดินแดนล้านนาสืบไป

References

- มณี พยอมยงค์, ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย, (เชียงใหม่: ส.เจริญทรัพย์การพิมพ์, 2533), หน้า
2-4.
พระมหาวัฒน์ วฑฒณสุธี, “คำสอนเรื่องคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาในหนังสือสุภาสิตล้านนา”,

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”

“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2545), หน้า 25.

พระบุญชุม วชิโร, “ศึกษาวิเคราะห์ปุพพเปตพลี : ตามประเพณีตานก๋วยสลาก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562), หน้า 2.

ไพรินทร์ ณ วันนา, “ศึกษาวิเคราะห์ คุณค่าและความสำคัญของสลากย้อมที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมลำพูน”. วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (ฉบับพิเศษ) (เมษายน-มิถุนายน): 298.

พระครูนิเวศน์คุณากร, “การศึกษาประเพณีการทำบุญสลากภัตต์วัดตากฟ้า พระอารามหลวง อำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553), หน้า 6.

พระมหาจักรกฤษณ์ ฐิตสุธี, “งานประเพณีบุญสลากภัตต์กับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของชาวดากฟ้า อำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2565), หน้า 2.

พระบุญชุม วชิโร “ศึกษาวิเคราะห์ปุพพเปตพลี : ตามประเพณีตานก๋วยสลาก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563), หน้า 5.